

04/06/2009

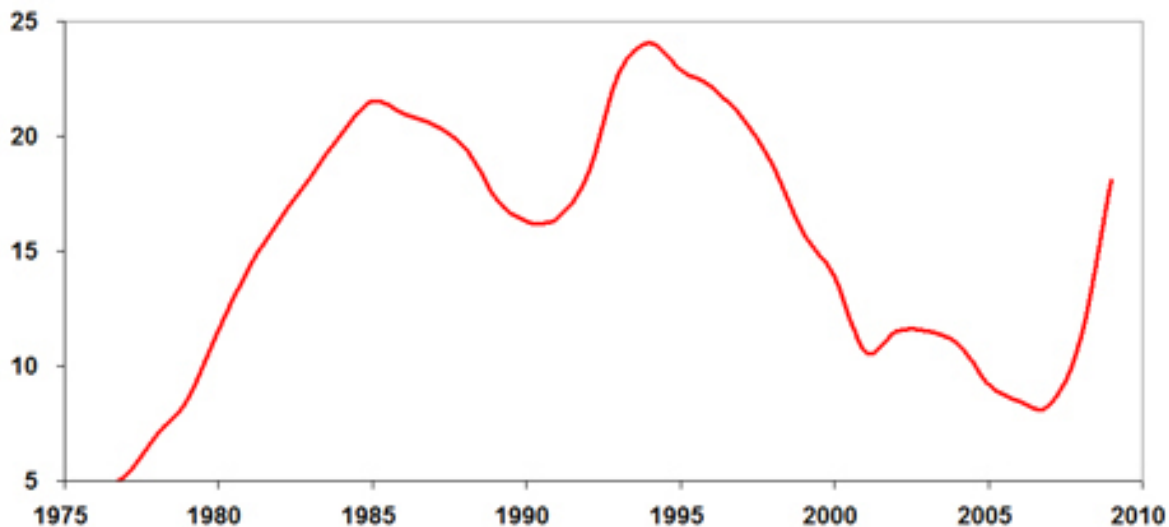
Penjant d'un fil

LA SERP ESPANYOLA

"Qui sua i pateix fent bisturís si et pots fer ric per poc que, estirant mínimament la mà, puguis plantar la teva paret de totxanes!"

Carles Boix

LA TAXA D'ATUR A ESPANYA, 1977-2009

Mirada amb ulleres econòmiques, Espanya té forma de serp. Una serp de corbes magnífiques, d'una sinuositat exagerada, amb unes oscil·lacions extremes, ara amunt, generalment amunt, després avall, sense descans. La millor mesura d'això: la taxa de gent desocupada que mostra el gràfic d'aquesta setmana. Ara farà uns trenta anys l'atur es va disparar de menys del 5 per cent a més del 20 per cent l'any 1985. Després de baixar uns 5 puntets al 1991, va pujar al 24 per cent l'any 1994. I ara, després d'un temps d'inflexió, torna a ballar al voltant del 18 per cent.

La psicologia espanyola, que segueix l'economia espanyola de molt a prop, ha fet els mateixos puges-i-baixes. Ara, en mig d'una crisi tan dramàtica, tothom se'n fa creus i reconeix, unànimement, que Espanya ha viscut, aquests darrers anys, de l'especulació immobiliària – de la totxana i del ciment, venuts a tort i dret, a moros i cristians. En canvi, fins fa un any escàs tot eren declaracions de menjar-se el món, fer les Amèriques (en el sentit de reconquerir-les), sostenir aliances de civilitzacions i arreglar el circ perifèric. Fins i tot el senyor Sarkozy apuntava al cas espanyol com un exemple a copiar a les eleccions presidencials franceses de maig del 2007. I, qui sap, només que les coses s'arreglin una miqueta, tornarem a sentir tota mena de veus ufanoses vanant-se de la magna Espanya un cop més.

El que sembla difícil de trobar és algú que digui la veritat. Que, en primer lloc, el comportament erràtic i, en general, poc brillant de l'economia ibèrica ve de molt lluny. Que no depèn d'una administració política concreta ni del *salvapatrias* de torn. O, dit d'una altra manera, que populars i socialistes han contribuït a parts iguals a crear i conservar les bases de l'economia que tenim. I que, en segon lloc, aquestes bases no sembla que siguin fàcils de canviar. Per què, fins i tot en aquests darrers anys gloriosos, d'atur relativament baix, la capacitat productiva dels espanyols ha estat més aviat minsa. En termes reals, els salaris mitjos no han crescut. És aquest fenomen que tothom coneix com el *mileurisme*.

Per a alguns la manca de potència real de l'economia espanyola rau en el seu mercat laboral, generalment poc flexible. En part sí. Però només en part i només si deixem de confondre contractes i escales salarials. El sistema de contractació laboral espanyol s'ha fet força flexible – almenys entre la força de treball més jove i sobretot entre els immigrants – i per tant no sembla la causa de les penes que passem. En canvi, les escales salarials, que són extremadament rígides, probablement perpetuen un sistema amb pocs incentius per avançar i innovar.

En temps de crisi els polítics (i els periodistes) gaudeixen parlant del problema de la competitivitat i de la mancances del nostre capital humà. És una solució fàcil: permet apel·lar al llarg termini (i, per tant, rentar-se les mans de l'ara i aquí) i obviar tota mena de sacrificis (només cal prometre més despesa pública i noves lleis educatives que faran que millorin les qualificacions de tothom). Parlar de capital humà té molt *sex-appeal*: tothom hi surt guanyant. Permet xutar moltes pilotes fora sense que es noti gaire.

El capital humà hispànic és certament millorable. Però, per molt títols i màsters que un tingui, al capdavant tot això només serveix si hi ha les indústries, empreses i tecnologies apropiades per aplicar-los amb profit. Catalunya va ser alguna cosa al segle dinou (i principis del vint) sense tenir gaire gent amb títols. (De fet, hi havia molta més gent amb l'educació primària acabada a Castella la Vella que a Catalunya.) El que Catalunya tenia, però, era una base menestral i gremial capaç d'importar amb profit les noves tecnologies (tèxtils) d'aquell moment. Tenia un capital humà amb el *know-how* adequat per a l'època. (Espanya no el va tenir mai.)

Amb algunes, i molt lloables excepcions, aquell *know-how* (adaptat a les realitats tecnològiques actuals) ha desaparegut. Els pactes socials i fiscals, molt onerosos, de la Transició, l'entrada a la Unió Europea i la deslocalització cap a Àsia el van desmuntar. I quan un no sap produir un bisturí de primera generació, quan ha perdut el coneixement de com fer-lo, no pot inventar-ne un de cinquena generació per a competir amb xinesos que fan el bisturí primitiu per una fracció del cost de casa. Aleshores un només pot competir a base de baixar salaris. (Al nord d'Itàlia encara hi ha aquest *know-how*. En una situació incerta, però, travessant un calvari continu, i amb un horitzó poc clar.)

Ara bé, per damunt de tot, del que ningú vol parlar en públic és del paper, destructiu, que ha jugat l'Estat en tot això. De com els poders públics han sostingut un sistema d'incentius pervers que ha fet possible que l'inversor dediqui el seu diner a la totxana i no altres coses. (Ara bé, no caiguem en la demagògia, sisplau. L'estratègia pública ha rebut el suport, per activa i per passiva, dels votants.) Els ajuntaments, per la base competencial i fiscal que tenen, i les autonomies, pel tipus

d'impostos (raqúitics) cedit, han trobat en la indústria de la construcció una via de sortida perfecta als seus ofecs financers des de fa anys. L'Estat central els ha animat a fer-ho per diverses raons: per mantenir contents els barons provincials que formen part de les seves maquinàries de partit i també per accelerar la conversió de la Meseta en la immensa urbanització que és el Gran Madrid. Amb un exemple de com han anat les coses n'hi ha prou: per fer contents els veïns, cal construir i mantenir un camp de futbol municipal; com que no hi ha gaire indústries, això s'arregla requalificant terrenys i concedint permisos de construcció; cosa que, a més de portar diners directes, genera treball, vivendes i més contribuents. I així es crea una roda infinita (en forma d'espiral creixent) de bon passar.

És clar, la roda només es pot sostenir si la població creix. I això és el que ha fet l'Estat espanyol, en un hàbil moviment de pinça: important manobres per fer cases i atraient turistes i jubilats nord-europeus per comprar-les. Per suposat, un cop les economies de fora cauen, la major part d'aquesta estratègia 'productiva' se'n va en orris.

I això ens porta al punt final de l'article. Al capdavant, l'economia espanyola se sosté en bona part perquè és rica en un recurs natural extraordinari: el sol. El sol a Espanya juga un paper semblant al que altres recursos naturals (com el petroli veneçolà, el cafè colombià o el bacallà islandès) juguen a moltes altres economies: atreu els inversors, grossos o petits, a explotar-lo i collir-lo directament. Qui sua i pateix fent bisturís si et pots fer ric per poc que, estirant mínimament la mà, puguis plantar la teva paret de totxanes!

Hi ha un text de mitjans del segle del dinou d'Alarcón (*La culpa la tiene el dinero*) divertit que ja predeia el paper econòmic fonamental que el sol faria a Espanya un cop els europeus el poguessin comprar. L'escriptor explica a una marquesa: "Una hermosa extranjera ... le decía la otra noche un legislador, no sé si senador o diputado: '¡Qué sol el de Madrid! ¡No comprendo cómo pasan ustedes la tarde en la triste atmósfera de las Cortes ...' '¡Ah, señora! ... –contestó el hombre de Estado-: Usted es del Norte y le da valor a eso: nosotros los españoles hemos llegado a cansarnos de tanto sol, y hay días en que no sabemos qué hacer con él!" I, aleshores, segueix Alarcon: "De aquí, marquesa, concluyo yo que, si el sol se exportara, seríamos la primera nación comercial de Europa."

I és que els espanyols tenen aquesta banda optimista, també, no ho oblidéssim pas!